

KVINNE
Universitetet
Nord

**Kjønnsperspektiv
i planlegging**

- en veileder

Forord

Denne veilederen er utarbeidet av Kvinneuniversitetet Nord. Arbeidet er finansiert av Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Barne- og familiedepartementet. Initiativet til å utarbeide en veileder kom fra Fylkesmannen i Rogaland på bakgrunn av et større likestillingsprosjekt hvor bl.a. kommunene Gjesdal og Eigersund var involvert. Disse kommunene var også interessert i å fortsette samarbeidet med Fylkesmannen for å få utarbeidet en veileder. Veilederen er utarbeidet i samarbeid med Nordlandsforskning, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Gjesdal-, og Eigersund kommuner.

Målet med veilederen er å øke bevisstheten omkring hva det vil si å ha et kjønnsperspektiv i planleggingen og å utarbeide et praktisk verktøy for å integrere kjønnsperspektivet i planleggingen. Endringer i likestillingsloven av juni 2002, medførte skjerpet og utvidet aktivitetsplikt. Dette medfører at offentlige og private virksomheter nå er pålagt å arbeide "aktivt, målrettet og planmessig" for å oppnå likestilling. Virksomhetene må også redegjøre for likestillingssituasjonen i årsberetninger eller i årlige budsjetter.

Målgruppen for veilederen er i første rekke planleggere og politikere. Dersom noen er interessert i å gå mer i dybden på temaet, viser vi til referansene samt til prosjektrapporten som kan fås hos Kvinneuniversitetet Nord.

Kvinneuniversitetet Nord

8286 Nordfold
tlf 75 77 90 50
fax 75 77 90 70
post@kun.nl.no
www.kun.nl.no

INNHOLD:

1. 0 INNLEDNING.....	1
2.0 HVORDAN FÅ FRAM KJØNNSPERSPEKTIVET I PLANLEGGINGEN?.....	1
3.0 METODER.....	2
3.1 BRUK AV STATISTIKK.....	3
3.2 STATUSNOTAT.....	4
3.3 3R- METODEN.....	4
3.4 FOLKEMØTER.....	5
3.5 STUDIESIRKLER.....	6
3.6 NÆRMILJØVANDRING.....	6
3.7 MENTALE KART.....	6
3.8 SKOLEPROSJEKT.....	7
3.9 HJEMMESIDE PÅ INTERNETT.....	7
3.10 ARBEIDSBOKMETODEN.....	7
3.11 SPØRREUNDERSØKELSE.....	8
3.12 SMART-METODEN.....	8
3.13 KONSEKVENSVURDERING.....	8
3.14 HØRING.....	9
4.0 SJEKKLISTE FOR PLANPROSESSEN.....	9
RESSURSBANK.....	10
1 BETYDNINGEN AV KJØNNS - OG KVINNEPERSPEKTIV I KOMMUNAL UTVIKLING/PLANLEGGING.....	10
2 ANDRE PERSPEKTIVER PÅ PLANLEGGING BARN OG AREALPLANLEGGING: BARNEREPRESENTANTENS FAKTAPERM. DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING. LIGGER PÅ NETTET PÅ ADRESSEN: HTTP://WWW.TETTSTEDER.NO	11
3. METODER FOR DATAINNSAMLING OG METODE.....	12
4. GENERELT OM PLANLEGGING.....	12

Kvinneuniversitetet Nord

8286 Nordfold

tlf 75 77 90 50

fax 75 77 90 70

post@kun.nl.no

www.kun.nl.no

1. 0 Innledning

Utgangspunktet for dette prosjektet er kommuneplanlegging forankret i Plan- og bygningsloven, men veilederen kan også være et redskap for andre planer som skal utarbeides. Kjønnsperspektivet er *ett* perspektiv som kan bidra til å få synliggjort forhold i samfunnet og dermed bidra til bedre planer. Bakgrunnen for dette er:

- Det er fremdeles betydelige ulikheter i menns og kvinners tilværelse på mange områder; utdanning, jobbsituasjon, omsorg for barn, deltakelse i politikk osv. Ulike livsvilkår gir menn og kvinner ulike ståsted og erfaringer og dermed også ulike interesser og behov.
- Planlegging er mannsdominert. Menn er i flertall blant planleggere og politikere, og ofte er den mannlige befolkningen i kommunene mest involvert i planprosesser.
- Det er i liten grad bevissthet omkring kjønn i planlegging. Planleggingens konsekvenser for menn og kvinner har i liten grad blitt vurdert.

2.0 Hvordan få fram kjønnsperspektivet i planleggingen?

Likestilling er et velkjent begrep, men hva er et kjønnsperspektiv? Begrepet er hentet fra forskning, og setter fokus på det nokså selvsagte; at verden består av to kjønn – menn og kvinner. Kjønnsperspektivet vektlegger en forståelse av at kvinner og menn verken er prinsipielt like eller ulike, de er både like og ulike. I stedet for å lete etter klare forskjeller mellom menn og kvinner fokuseres det på betydningen av kjønn i ulike sammenhenger. Alle vet noe om kjønnsperspektivet, ganske enkelt fordi vi enten er mann eller kvinne. I mange situasjoner kan vi oppleve at vi tenker og handler ulikt, i andre sammenhenger er det ikke like tydelig at kjønn har betydning. Når en planlegger skal jobbe med kjønnsperspektivet, er det viktig å legge opp til metoder som kan bidra til å synliggjøre betydningen av kjønn i samfunnet. Dette kan gjøres ved å trekke frem noen av eksemplene i denne veilederen, eller helst ved å finne gode lokale eksempler.

Eksempel 1.

Undersøkelser fra Sverige viser at parkeringshus er lite brukt av kvinnelige bilister, fordi mange kvinner føler seg utrygge når de går til og fra bilen. Det er viktig å tenke planløsning, belysning og adkomst allerede ved tegning av bygg, slik at dette ikke blir et problem. I Stavanger har kvinner egne parkeringsplasser i et p-hus. Plassene ligger nær utgangen og er godt belyst.

Fra Likestillingsveileder for kommunesektoren.

3.0 Metoder

Alle kommuner er ulike, de har følgelig ulike utfordringer og problemstillinger å belyse i sine kommuneplaner. Av den grunn, er det vanskelig å gi en oppskrift på metoder kommunene bør bruke for å integrere kjønnsperspektiv i planleggingen. Valg av hovedinnsatsområder og problemstillinger må avgjøre hvilke metoder som kan/må brukes.

Hvorvidt en er tidlig eller sent i planprosessen vil også ha betydning for valg av metode. I startfasen er det viktig å få fram relevant informasjon og faktagrunnlag om hovedutfordringene, i beslutningsfasen må man vurdere virkemidler i forhold til de målsettinger man har satt.

Veiviser

<i>Oppstart</i>	<i>Datainnsamling</i>	<i>Beslutning</i>
Bruk av statistikk Oppstartseminar Statusnotat	Folkemøter Studiesirkler Nærmiljøvandring Skoleprosjekt Mentale kart Hjemmeside på Internett Arbeidsbokmetoden 3R- metode Spørreundersøkelse og SMART-metoden	Høring Konsekvensvurdering

To viktige begrep i planleggingen er mobilisering og forankring. I løpet av planprosessen bør det mobiliseres bredt, dvs. engasjere befolkningen, kommuneadministrasjonen og politikerne slik at det kommer innspill på planen fra ulike grupper i kommunen. I tillegg må planen forankres; skapes en felles forståelse for hovedsatsingsområdene i planen. Uten engasjement og forståelse er det lite trolig at planen blir fulgt opp og aktivt brukt som redskap når det skal tas beslutninger.

3.1 Bruk av statistikk

For å få fram betydningen av kjønn, er det nyttig å bruke statistikk. Tallene bør være kjønnsdelte; dette synliggjør kjønnsforskjeller. Fokuset bør deretter være på de konsekvensene og strukturene eventuelle skjevheter i statistikken viser.

En god inngangsportale til statistikk om enkeltkommuner finnes på:

<http://www.ssb.no/kommuner/> Denne statistikkbasen inneholder kjønnsdelt statistikk på følgende tema:

- Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter
- Antall kvinner pr. 100 menn 20-39 år
- Kvinner/menns utdanningsnivå (kvinner/menn i videregående opplæring, kvinner/menn bosatt i kommunen med høyere utdanning)
- Kvinner/menn i arbeidsstyrken (kvinner/menn registrert som arbeidsledige i aldersgruppen 16-24 år og 25-66 år).
- Kvinner/menns inntekt (Bruttoinntekt pr. innbygger).

I tillegg finnes statistikk over barnehagedekningen.

På Statistisk Sentralbyrås (SSB) nettsider finnes også *Styrings- og informasjonshjulet for helse- og sosialtjenesten i kommunene*. Her finnes statistikk på mange områder knyttet til helse- og levekår. Noe av statistikken er kjønnsdelt.

KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering), ligger også på SSBs hjemmesider under kommune. *KOSTRA* inneholder nøkkeltall for alle fylkene og 217 kommuner i forhold til skole, helse, kultur, miljø, sosiale tjenester, bolig og samferdsel. Disse dataene er imidlertid ikke kjønnsdelt. *KOSTRA* ligger også på SSBs hjemmeside under kommune.

Nyttig statistikk på nettet kan også finnes på <http://www.ssb.no/emner/00/02/Sa43/>. Her er det samlet statistikk om "Kvinner og menn i Norge 2000". Lite av denne statistikken er på kommunenivå. Oversikten viser likevel hvilke områder i samfunnet, hvor forskjeller mellom menn og kvinner forekommer. Dette kan være nyttig bakgrunnskunnskap også for enkeltkommuner.

Den enklest tilgjengelige og mest oversiktlige statistikken er ofte utarbeidet som statistikkhefter fra de enkelte fylkene (plan- og/eller næringsavdelingen i fylkeskommunen). Kvaliteten og oppdateringen på data i disse heftene vil variere fra fylke til fylke. Statistikken er ofte lagt ut på fylkeskommunenes hjemmesider. Den enkelte fylkeskommune kan finnes på: <http://www.norge.no>, søk på fylkeskommuner.

3.2 Statusnotat

De fleste planarbeider startes med utarbeidelse av et grunnlag for videre diskusjon. Ofte får et slikt grunnlag tittelen *statusnotat* eller statusrapport. I et statusnotat skisseres gjerne kommunens hovedutfordringer (trusler) og muligheter. Denne fasen er viktig for det videre planarbeidet; her legges premisser for videre diskusjon, og for hovedsatsingsområder. Før statusrapporten er ferdig utarbeidet er det viktig å stille spørsmålene:

- Hvem definerer hvilke utfordringer kommunen står ovenfor?
- Hvem avgjør hva som skal være kommunens hovedsatsingsområder?
- Kan en ha oversett andre områder som det (også) er viktig å fokusere på?

3.3 3R- metoden

3R-metoden egner seg for datainnsamling, kartlegging av, eller grunnlag for diskusjon rundt den faktiske situasjonen i en organisasjon/virksomhet med tanke på kjønn.

De 3 R-ene står for: Representasjon (hvem) – Ressursfordeling (hva) – Realia (virkelighetsbeskrivelse). Ved anvendelse av metoden avdekkes gjerne "objektive" og "kjønnsnøytrale" strukturer og praksiser som fordelaktige for ett av kjønnene.

3R-metoden er utviklet i Stockholm, og benyttes i stadig større grad i Norge. Ett eksempel er Fredrikkes Hage på Snåsa, som benytter metoden for å "kjønnsteste" virksomheter. Metoden forklares enklest ved å ta utgangspunkt i et konkret eksempel, - se eksempel 2:

Eksempel 2:

Kommunen skal diskutere tilskudd til lokale idrettslag, eller bygge nytt/bygge om et idrettsanlegg.

Ressurs:

Kartlegg ressursene som brukes til idrett i kommunen (derav de midlene som kommer fra kommunen). Ressursbegrepet inkluderer tid og penger, eksempelvis fordeling av tidsbruk i idrettsanlegg, gymsaler mv. Se deretter hvordan ressursene fordeles på kvinner/menn, jenter/gutter, - uavhengig av hvilke typer idrett kjønnene driver.

Representasjon:

I tillegg er det viktig å kartlegge hvem som bestemmer hvordan ressursene skal fordeles, og hvem som benytter seg av ressursene. Hvilke styrer, grupper og komiteer tar beslutningene, hvem er medlemmer av disse? Hvilke idrettslag benytter seg av ressursene, hvem er medlemmer av disse? Hvordan er kjønnsfordelingen i disse gruppene?

Realia (virkelighetsbeskrivelse):

Ut i fra analysene over skulle det være mulig å si noe om hvilken idrettsvirkelighet kommunen faktisk har. Hvilke ressurser finnes, hvem fordeler disse, hvem nyter godt av kommunens idrettsressurser? Hvilke holdninger råder og hvilke følger har det for fordeling av ressurser og aktiviteter innen idretten?

Deretter stilles spørsmålet: Ønsker vi å endre denne virkeligheten ved å fordele ressurser på en annen måte? Hvilke konsekvenser får evt. dette for bruk/ombygging/bygging av idrettsanlegg?

3.4 Folkemøter

En grei metode for å engasjere befolkningen i planprosessen, er invitasjon til folkemøter. Avhengig av tema som tas opp, er det gjerne overvekt av enten kvinner eller menn på folkemøtene. For balansert kjønnsfordeling, er det viktig å planlegge møtene godt. I Sverige har de utarbeidet en sjekkliste (Checkalistan) som skal bidra til at flere kvinner møter opp på folkemøtene:

Sjekkliste for folkemøter:

- Vær aktiv i informasjonsarbeidet i forkant av møtet (annonser i avis, radio, heng opp plakater, få ordfører og andre til å oppfordre folk til å delta, skriv personlig invitasjon dersom det er grupper/enkelt personer det er særlig viktig å få med).
- Planlegg møtet i god tid slik at de som vil delta har mulighet til å planlegge deltakelsen.
- Legg møtene i nærheten av der folk bor eller jobber.
- Legg eventuelt møter til kvinnearbeidsplasser.
- Kommunen bør ikke være representert med bare menn. Det er viktig at kvinner deltar som forbilder.

- Vær tydelig på at det ikke er nødvendig med fagkunnskap for å delta på møtet, men at erfaring og lokalkunnskap er minst like viktig.
- Gi møtene en uformell karakter.
- Unngå at folkemøtene blir en arena bare for de mest taleføre. Det kan være lurt å legge inn gruppearbeid som gir alle muligheten til å få sagt sin mening.
- Unngå at folkemøtene blir en arena for partipolitiske diskusjoner; det kan lett føre til at ”folk flest” ikke deltar i diskusjonen. Folkemøter blir ofte rene informasjonsmøter. For å unngå dette, er det viktig å sette av nok tid til diskusjon/innsjutt fra de fremmøtte.
- Etter møtet kan det være nyttig å tenke igjennom hvem som var aktive på møtet. Kom både kvinner og menn til orde med sine synspunkter?
- Tenk igjennom når på dagen/kvelden slike møter bør arrangeres. Er det noen tidspunkter som passer bedre /dårligere for kvinner enn for menn? Registrer de som deltok – hvor mange kvinner – hvor mange menn?.

Folkemøter er en ofte brukt metode i planprosesser. Den fungerer godt der kommunen ønsker å nå bredt ut med informasjon om planprosessen, samtidig som kommunen kan få gode tilbakemeldinger på bakgrunn av diskusjoner på møtene. Metoden kan fungere både i oppstartsfasen og etter at det er foreslått strategier fra kommunens side.

3.5 Studiesirkler

Ved bruk av studiesirkel får de involverte tid til å gå grundig inn i problematikken, - dette krever mer av deltakerne. Begynn arbeidet med å vurdere om, og hvilke studiesirkler som kan være aktuelle for planen. En stor plan kan trenge flere sirkler som både er geografisk og tematisk spredt. For å sikre at begge kjønn skal ønske å delta i studiesirklene, er det nødvendig å være bevisst på;

- måten deltakere rekrutteres til gruppene
- tidspunkt for de faste møtene
- måten møtene organiseres på.

Det kan være nyttig å spørre kvinner og menn med ulik alder hvordan de ville stille seg til å delta i denne typen planarbeid.

3.6 Nærmiljøvandring

Metoden innebærer at et antall personer inviteres til en forberedt gåtur gjennom et område. Et kart med vegen og et visst antall fotografier av steder markert på kartet deles ut til deltakerne. Ved de avmerkede stedene stopper man og kommenterer det man ser, hva som er bra og dårlig. Noen skriver ned det som blir sagt. Det er ofte enklere å komme med innspill til helt konkrete ting; dette er derfor en god måte å få mange ulike innspill på. På samme måte som for de andre metodene, kreves det aktiv rekruttering og bevissthet omkring måten folk blir invitert på for å få med både menn og kvinner.

3.7 Mentale kart

Dette er en metode for å få bestemte grupper til å vurdere steder ut fra hvordan de oppfatter stedene; for eksempel trivelige, trygge, skumle, spennende, osv. Man kan enten bruke et

ferdig kart som er rensset for alle uvesentligheter, og som tydelig viser det man studerer. Hus, gater, grøntområder bør komme tydelig fram. På kartet kan deltakerne skrive inn ett antall symboler, positive med rødt og negative med blått for vakre/stygge hus, trivelige/skumle plasser, plasser der jeg treffer venner eller der utrivelige mennesker samles. Deltakerne kan også tegne egne kart, her er det viktig at det ikke fokuseres på å tegne så fint som mulig. Utradisjonelle metoder som dette kan bidra til at kvinner og menn føler at de stiller jevnere; erfaring med å snakke i forsamlinger hjelper lite for å tegne kart).

3.8 Skoleprosjekt

Et skoleprosjekt kan foregå på flere måter. En mulighet er å få innspill fra skoleelever gjennom stilskriving. Stilen kan dreie seg om hvordan de tenker seg at kommunen skal se ut, eller mer konkret hvordan de ønsker sentrum eller skoleveien eller fritidstilbudet bør være. Det er viktig å få med alder og kjønn på den som skriver stilen for senere analyse slik at en kan vurdere hvorvidt jenter og gutter har ulike oppfatninger av steder i kommunen. En annen mulighet er å samarbeide med skolen om mer omfattende prosjektarbeid. Det vil trolig være mer lærerikt og interessant for elevene. Det er viktig at elevene føler at det de har bidratt med til kommuneplanen blir tatt på alvor, men det er også viktig å avklare at det ikke er automatikk i at de får gjennomslag for sine ønsker.

3.9 Hjemmeside på Internett

Dersom en ønsker innspill fra en bestemt gruppe på en konkret sak, eksempelvis hvor et nytt allhus bør plasseres, kan problemstillingen legges ut på internett, og markedsføre nettstedet overfor den aktuelle gruppa. Det er viktig å være klar over at Internett bare når ut til bestemte grupper, og at det er kjønnsforskjeller i bruken av Internett. Også her er det viktig at de som kommer med innspill oppgir kjønn og alder. Vær klar over at de som kommer med innspill gjerne vil ha tilbakemeldinger. En mulig, men lite brukt metode foreløpig, er å gi anledning til å bruke SMS-meldinger. Dette er en måte mange unge kommuniserer på, som har lav terskel for deltakelse.

Eksempel 3:

Helsestasjonene tilbyr ofte nettverksgrupper for mødre som har foreldrepermisjon. Nå tar flere menn en del av permisjonen, og de har like stort behov for sosial omgang med andre i samme situasjon som kvinnene. En idé er å opprette egne fedregrupper.

Fra Likestillingsveileder for kommunesektoren

3.10 Arbeidsbokmetoden

Arbeidsbok er en læringsorientert metode hentet fra medvirkningsplanlegging (Skålnes/Fredriksen 2002, side 31). Arbeidsbokmetoden kan fungere godt i en sammenheng

der en har valgt et innsatsområde som en ønsker å vurdere videre i forhold til hva som bør gjøres mer konkret. Metoden er bygget opp rundt arbeidsbøker som sorterer diskusjonstema, beskriver problemstillinger og stiller spørsmål til deltakerne. Et alternativ er å lage egne mannsbøker og kvinnebøker, og deretter diskutere likeheter/ulikheter i valg av strategier i forhold til en bestemt problemstilling.

3.11 Spørreundersøkelse

Størrelse og omfang på spørreundersøkelser varierer. En spørreundersøkelse er en god metode for å få synspunkter fra mange uten at det nødvendigvis er særlig ressurskrevende. Hvor ressurskrevende en spørreundersøkelse er, vil være avhengig av om det er enkelt eller vanskelig/omfattende å sammenstille data etter at undersøkelsen er gjennomført. Det er viktig å tenke igjennom hele prosessen før en sender ut skjema, samt å sørge for at alle skjema har en rubrikk for om det er en kvinne eller mann, jente eller gutt som har svart. Avhengig av kompetansen som finnes i kommunen, kan det være nyttig å trekke inn folk utenfra for å utforme og analysere skjema. Boken *"Spørreskjemametodikk etter kokebokmetoden"* av Gustav Haraldsen gir en praktisk innføring i hvordan gjennomføre gode spørreskjemaundersøkelser.

3.12 SMART-metoden

Dette er en metode for å finne konsekvenser for kvinner og menn av beslutninger som fattes i kommunen. Ved en eventuell beslutning spørres: Får denne konsekvenser for mer enn en gruppe i befolkningen? Hvis JA, får den ulike konsekvenser for kvinner og menn/jenter og gutter? Hvis JA, hvilke konsekvenser? Er dette ønskede konsekvenser? Hvis JA, beslutning fattes, hvis NEI, gå tilbake til utgangspunktet og spør: Hvilke konsekvenser kan være ønskelige? Hvilke beslutninger må da fattes?

Denne metoden er godt egnet når strategien for problemløsning er bestemt. Metoden kan fungere som en utsjekking av hvorvidt den valgte strategien er god for begge kjønn.

3.13 Konsekvensvurdering

Selv om det er en stor fordel at kjønnsperspektivet blir et gjennomgående perspektiv i hele planprosessen, er det ikke for sent å vurdere en plan i forhold til konsekvensene for kvinner og menn i beslutningsfasen. Hvorvidt en klarer å si noe om konsekvenser, vil selvsagt være avhengig av hvor konkret planene er.

Barne- og familiedepartementet har utarbeidet en veileder for utredning av konsekvenser for likestilling. Veilederen er i utgangspunktet tenkt som en veileder for statsansatte, som gjennom utredningsinstruksen er pålagt å utrede konsekvensene for likestilling i forbindelse med forslag på nye satsinger. I veilederen er det en sjekklister som kan nyttes for å vurdere om strategier/tiltak har betydning for likestilling. Strategien/tiltaket har betydning for likestilling dersom:

- Det er rettet mot en eller flere målgrupper (småbarnsforeldre, pensjonister, bileiere....).
- Dersom tiltaket er på områder der det er store ulikheter mellom menn og kvinner (omsorg for barn og eldre, fritidsinteresser, arbeidsmarkedstilknytning)
- Det gjelder saker som endrer forholdet mellom det offentlige og privatsfæren (eks. omsorgslønn).

- Det gjelder saker som berører reproduksjon, fødsel og omsorgsarbeid (fødestue, helsesøster, svangerskapspermisjon for mor eller far...).
- Tiltaket er rettet mot ett kjønn (etablereroplæring for kvinner..).
- Tiltak er innenfor særlig relevante sektorer: utdanning, arbeidsliv, helse- og sosial, distriktsutvikling, næringsutvikling, samferdselsspørsmål (busstilbud, desentralisert utdanning....).

Svært mange forslag i en kommuneplan vil med andre ord ha ulike konsekvenser for kvinner og menn. Omfanget av en konsekvensvurdering (og hvorvidt det er nødvendig) må vurderes i forhold til hvor viktig saken er. Konsekvensene bør vurderes både i et kortsiktig- og langsiktig perspektiv, og det er viktig å klare å komme opp med forslag til alternative løsninger.

Sosial- og helsedepartementet har utarbeidet en veileder i konsekvensutredninger med navnet: *"Kjønnsperspektiv i sosial- og helsesektoren"* Veilederen ligger på nettet på adressen: <http://odin.dep.no/archive/shdvedlegg/01/05/helse063.pdf>

Viktige spørsmål å stille er:

- Hvem blir berørt av dine beslutninger?
- Hva vet du om konsekvensene?
- Er kunnskapsgrunnlaget godt nok?

Eksempel 4:

I gjennomsnitt mottar unge menn uten forsørgeransvar mest sosialstøtte. I Sverige la de merke til en kommune hvor unge kvinner og unge menn mottok like mye i sosialstøtte. Det ble undersøkt hvorfor denne kommunen skilte seg ut, og det viste seg at 60% av guttene som var stønadsmottakere bodde hjemme hos sine foreldre, mens 70% av jentene som var stønadsmottakere hadde egen bolig. Likevel fikk de altså like mye i sosialstøtte (Fredrik Lundkvist, Svenska Kommunförbundet).

3.14 Høring

Høringer er en viktig del av planprosessen etter Plan- og bygningsloven. Viktige spørsmål å stille i forhold til høringsrundene er: Hvilke høringsinstanser er satt opp? Er det andre grupper eller organisasjoner som bør inkluderes? Hvilke grupper i befolkningen blir representert gjennom de høringsinstansene som er satt opp? Er det grupper som burde vært representert men som ikke er det pr. i dag? Dersom det finnes en fedregruppe eller et kvinnenettverk i kommunen kan de for eksempel inngå som en høringsinstans.

4.0 Sjekkliste for planprosessen

- Hvem (hvilke grupper, organisasjoner eller enkeltmennesker) bidro til å definere hva som har de viktigste utfordringene for kommunen?
 - Inneholder statusnotatet kjønnsdelt statistikk?
 - Hvem deltok på oppstartsseminar?
 - Hvem deltok på folkemøter?
 - Hvem kom med skriftlige/muntlige innspill til planen?
 - Fra hvilke personer kom de innspillene som ble tatt inn i planen?
 - Hvem skal beslutte hvorvidt planen skal godkjennes eller ikke?
- I hvor stor grad har begge kjønn lagt premisser, deltatt eller tatt beslutninger i planprosessen?*

Ressursbank

Betydningen av kjønns - og kvinneperspektiv i kommunal utvikling/planlegging

Greed, Clara H. (1994): "*Women and planning – creating gender realities*". Routledge

Fredriksen, Sissel og Skålnes, Sigrid (2002): "*Framtidsguide for distriktskommuner. Behov for ny kvinnekurs?*" Samarbeidsrapport NIBR/HIF

Folkesdotter, Gärd (1997): *Manligt och Kvinnligt planlagt*. Institutet för bostadsforskning. Gävle

Folkesdotter, Gärd (red.) (1998): *Könsblind planering och genuskontrakt*. Institutet för Bostadsforskning. Uppsala Universitet

Friberg, Tora og Larsson, Anita (1997): *Genusperspektiv i översiktlig planering*. Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi. Lunds Universitet

Friberg, Tora. Larsson, Anita (2000): *Att bedriva jämställdhet med kommunal översiktsplanering* Lunds Universitet

Guldvik, Ingrid (1995): *Kjønnsforståelse i planleggingsteori – en drøfting*. Prøveforelesning UiTØ. Se også Guldviks øvrige studier på området.

Håndbok i folkelig planlegging. Miljøverndepartementet 1992

Håndbok i alternativ planlegging. Miljøverndepartementet 1993

Kaul, Sigrun (1996): *Vi skulle jo løpe med ulver: Integrering av kvinner i planleggingen – et feministisk perspektiv*. I Olsson, G (red.): *Poste Restante*. En avslutningsbok. Nordiska Institutet för Samhällsplanering

Likestillingsloven: <http://www.lovdatab.no/all/nl-19780609-045.html>

Lundkvist, H. (1998): *Ojämsliddhetens miljöer*. Svenska Kommunförbundet og Kommentus Förlag. Göteborg

Pettersen, L. T: (1995): *Fra problem til ressurs! Kvinners deltagelse i lokale og regionale plan- og beslutningsprosesser*. Rapport. Kvinneuniversitetet Nord. Steigen

Pettersen, L. T. (1999): Likestilling, kvinner og kjønn i samfunnsplanlegging. *Nordisk Arkitekturforskning* 2/99

Likestillingsveileder for kommunesektoren. Likestillingssenteret 2001

Konsekvensutredninger:

Veileder. Utredning av konsekvenser for likestilling. Barne- og familiedepartementet. 1999.
<http://odin.dep.no/archive/bfdvedlegg/01/01/innma060.pdf>

Helse og trivsel i konsekvensutredningen. En veileder. Helse- og sosialdepartementet. 2001
Veilederen ligger på nettet på adressen:
<http://odin.dep.no/archive/shdvedlegg/01/05/helse063.pdf>

Andre perspektiver på planlegging

Barn og arealplanlegging:

Barnerepresentantens faktaperm. Direktoratet for Naturforvaltning. Ligger på nettet på adressen: <http://www.tettsteder.no>

Kriminalitetsforebygging i arealplanlegging:

Bedre planlegging – færre farer. Kriminalitetsforebyggende sjekklister for planleggere. Det kriminalforebyggende råd/Byggforsk. 1998

Estetikk i arealplanlegging:

Estetikk i plan- og byggesaker. En veileder. Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. 1997. Ligger på nettet på: <http://www.md.dep.no>
Klikk på publikasjoner, og deretter på veiledninger og brosjyrer.

Metoder for datainnsamling og metode

3-R metoden. Det finnes mer informasjon om metoden på: <http://www.svekom.se>

Klikk på Jämställdhet på høyre side.

Se også Fredrikkes Hage på: <http://www.fredrikkehage.com>

Generelt om planlegging

NOU: 7 (2001). Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven. Planlovutvalgets første delutredning.

Friedmann, John (1987): *“Planning in the public domain: From knowledge to action”*. Princeton

Gjertsen, Arild og Kleivan, Brita (1999): *Kommuneplanlegging i Nordland. En kartlegging av planaktiviteter og veiledningsbehov*. Nordlandsforskning

Kvinneuniversitetet Nord

8286 Nordfold
tlf 75 77 90 50
fax 75 77 90 70
post@kun.nl.no
www.kun.nl.no